وضعیت استقرار مدیریت دانش بین کتابداران دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

مرتضی محمدی استانی*، احمد شعبانی، سعید رجایی‌پور

چکیده

مقدمه: مدیریت دانش به‌عنوان موضوعی جدید، رویکردی بدیع در تسهیل آموزش و پژوهش و ارائه خدمات مطلوب‌تر ایجاد کرده است. کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی در محیط‌های آموزشی از مستعدترین مکان‌ها برای اجرای برنامه‌های مدیریت دانش جهت بهبود آموزش و پژوهش و تسهیم دانش هستند، لذا پژوهش حاضر با هدف بررسی وضعیت استقرار مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بر اساس مدل بکوویتز و ویلیامز انجام شد.

روش‌ها: پژوهش حاضر توصیفی، پیمایشی بود. نمونه پژوهش شامل تمام کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان (۸۳ نفر) مشغول به کار در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ بود. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه‌ی محقق‌ساخته بر اساس مؤلفه‌های مدل بکوویتز و ویلیامز بود که روایی و پایایی آن مورد تأیید قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد.

نتایج: میانگین نمره وضعیت استقرار مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بر اساس مدل بکوویتز و ویلیامز ۲/۸۲±۰/۴۷۷ بود که پایین‌تر از حد متوسط است و استقرار آن نیز به طور یکسان وجود ندارد. همچنین اختلاف مشاهده شده بین میانگین آزمودنی‌ها بر اساس عوامل دموگرافیک جنسیت، رشته تحصیلی، سابقه اشتغال، سطح تحصیلات، و نوع کار تفاوت معناداری نداشت، اما بر حسب نوع کتابخانه، در مؤلفه یادگیری دانش تفاوت معناداری مشاهده شد ($p<۰/۰۵$).

نتیجه‌گیری: بیشتر مؤلفه‌های مدل بکوویتز و ویلیامز در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در وضعیت مطلوبی قرار ندارد و نیاز به برنامه‌ریزی و توجه بیشتر به خصوص برای اشتراک و ایجاد دانش دارد. همچنین با توجه به اهمیت روزافزون دانش در سازمان‌هایی همچون دانشگاه‌ها و محیط‌های بهداشتی و درمانی که اشتراک دانش از اهمیت زیادی برخوردار است، اجرای این برنامه‌ها موجبات خدمات‌رسانی بهتر و به تبع آن تسهیل یادگیری، آموزش و پژوهش خواهد شد.

واژه‌های کلیدی: *دانش، مدیریت دانش، کتابخانه دانشگاهی، مدل بکوویتز و ویلیامز.*

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ خرداد ۱۳۹۱؛ ۱۲(۳): ۱۶۷تا ۱۷۵

مقدمه

«سازمان‌ها برای موفقیت و رقابتی بودن در محیط پر فراز و نشیب، نیاز دارند تا از استراتژی‌های قابل انطباق و هوشمندی، مشتمل بر رویه‌ها و فرآیندهای مدیریت دانش بهره جویی نمایند. بر این قرار مدیریت دانش به عنوان یکی از راه‌های دستیابی به عملکرد مطلوب در سازمان‌ها برای موفقیت و رقابتی بودن در محیط امروزی الزامی است»(۱). مدیریت دانش با شعار کنترل «دانش ضمنی» پا به عرصه ظهور گذاشت و در عرض کمتر از چند دهه، به یکی از جالب‌ترین و جذاب‌ترین موضوعات مدیریتی مبدل شد. میکولکی و میکولکا (Mikulecky & Mikulecka) دانشگاه را

* **نویسنده مسؤول:** مرتضی محمدی استانی، کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، قم، ۷۵ متری عمار یاسر، بنیاد بین‌المللی علوم وحیانی اسرا، مرکز اسناد و کتابخانه مرکزی، قم، ایران. morteza_mohamadi64@yahoo.com
احمد شعبانی (دانشیار)، گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. (shabania@edu.ui.ac.ir)
سعید رجایی‌پور (استادیار)، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. (s.rajaipour@edu.ac.ir)

تاریخ دریافت مقاله: ۹۰/۱/۱۸، تاریخ اصلاحیه: ۹۰/۹/۱۶، تاریخ پذیرش: ۹۰/۱۲/۶

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-28]

محیطی مناسب برای کاربرد اصول و روش‌های مدیریت دانش می‌دانند. معرفی ابزارها و روش‌های مدیریت دانش، دانشگاه‌ها را برای اشتراک دانش، بهبود سطح همکاری آموزشی و پژوهشی و بهبود ارتباطات کاری میان کارمندان و دانشجویان توانا خواهد کرد(۲).

بخش بهداشت و درمان به عنوان سازمانی که نیازمند کارکنان ماهر و با دانش است، به علت ارتباط با سلامت جامعه، نیازمند استفاده از روش‌هایی کارآ در ارائه خدمات جهت بهبود کیفیت، کاهش هزینه‌های بهداشتی و رفع به موقع نیازهای مراجعین است که تنها در سایه استفاده از روش‌های نوین مدیریت اطلاعات و تخصیص زمان مناسب به امر مدیریت دانش امکان‌پذیر است(۳). در سازمان‌های بهداشتی و درمانی مشابه سازمان‌های دیگر، دانش زیادی در ورای فرایندها تولید می‌شود. تفاوت‌هایی نیز بین سازمان‌های بهداشتی و درمانی با سایر سازمان‌ها وجود دارد. یکی از این وجوه اختلاف، داشتن اهدافی علاوه بر سازمان‌های دیگر یعنی ارتقای محافظت از بیمار و کاهش خطاهای پزشکی است. تفاوت دیگر، استفاده فزاینده از فن‌آوری‌های پیشرفته در خدمات بهداشتی است که به‌کارگیری کارکنان آموزش دیده و متخصص را ضروری می‌سازد. از طرف دیگر لزوم انجام کارها به صورت گروهی و حول محور بیمار، به اشتراک هر چه بیشتر دانش و سازمان‌دهی و مدیریت آن در این سازمان‌ها اهمیت به‌سزایی می‌بخشد(٤). کدگذاری بالینی نیز یکی دیگر از کاربردهای مهم مدیریت دانش در سازمان‌های بهداشتی است(٥).

هر چند مدیریت دانش تاریخچه کوتاهی دارد اما ریشه در فلسفه، روان‌شناسی، و نظریه‌های مدیریت و تجارت دارد. گروپ (Group) مدیریت دانش را چنین توصیف می‌نماید: «رشته‌ای است که رهیافتی یکپارچه را برای شناسایی، تسخیر، ارزیابی، بازیابی و اشتراک همه سرمایه اطلاعاتی یک سازمان ارائه و ترویج می‌دهد»(٦). همچنین رالف (Ralph) در تحقیق خود به تعریفی از مدیریت دانش توسط اسکایرم (Skyrme) اشاره کرده است. مدیریت دانش، مدیریت نظام‌مند و صریح از دانش حیاتی و فرایندهای مرتبط با آن از جمله خلق، جمع‌آوری، سازمان‌دهی، اشاعه، استفاده و بهره‌برداری است. مدیریت دانش نیازمند تبدیل دانش شخصی به دانش سازمانی است که می‌تواند به طورگسترده در سرتاسر سازمان به اشتراک گذاشته و به کارگرفته شود(۷).

در این تحقیق به منظور پیاده‌سازی مدیریت دانش از مدل بکوویتز و ویلیامز (Bukowitz and William) استفاده شده است. مدل مذکور به دلیل بسط و گسترش بهتر مراحل پیاده‌سازی مدیریت دانش از یک سو و مناسب بودن آن برای محیط‌های غیرانتفاعی همچون دانشگاه‌ها از سوی دیگر، انتخاب شد. مدل بکوویتز و ویلیامز شامل هفت مؤلفه زیر است که توصیف این مراحل عبارتند از:

۱- یافتن دانش: یافتن، شناسایی و سازمان‌دهی دانش مرتبط با نیاز، شناسایی دانش درون و بیرون از سازمان؛

۲- به‌کارگیری دانش: استفاده از دانش‌های موجود در تصمیم‌گیری‌ها و حل مسائل؛

۳- یادگیری دانش: جمع‌آوری تجربیات و آموخته‌ها از فعالیت‌های قبلی و یادگیری و کاربرد آن در فعالیت‌ها یا موقعیت‌های بعدی؛

٤- تسهیم دانش: اشتراک دانش موجود و انتقال آن به محل مورد نیاز یا فرد متقاضی؛

٥- ارزیابی دانش: ارزیابی دانش موجود و نیازهای دانش فعلی و آتی سازمان؛

٦- ایجاد/نگهداری دانش: ایجاد محیطی به منظور تولید دانش جدید و ذخیره کردن آن با کمک فن‌آوری؛

۷- حذف دانش: حذف دانش زائد و بدون کاربرد ویا ایجاد مخزنی جدید برای آنها(۸).

در ارتباط با موضوع مدیریت دانش تاکنون مطالعات چندی در حوزه‌های مختلف از قبیل آموزش و پرورش، آموزش عالی، بهداشت، صنعت و غیره انجام شده است. در بیشتر این مطالعات چه در داخل و چه در خارج از

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-28]

کشور نتایج مشابهی مبنی بر مناسب نبودن وضعیت مدیریت دانش گزارش شده است(۹تا۱٤). همچنین در بیشتر مراکزی که برنامه‌های مدیریت دانش به طور اصولی اجرا شده، نتایج مثبتی به بار آمده است(۱۵تا۱۷). در این میان کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی سهم اندکی در پیاده‌سازی برنامه‌های مدیریت دانش داشته‌اند که به چند مورد از مطالعات مرتبط اشاره می‌شود.

حسین‌زاده در پژوهش خود به تعیین و مقایسه میزان کاربست مدیریت دانش در بین کارکنان کتابخانه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی اصفهان و تبریز بر اساس مدل هیسیگ پرداخته است. نتایج تحقیق حاکی از آن است که به طور کلی میزان کاربست مؤلفه‌های مدیریت دانش بر اساس مدل هیسیگ در بین کارکنان کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان با میانگین (۲/۸±۰/۷) و دانشگاه علوم پزشکی تبریز با میانگین (۲/۹±۰/۷۲) کمتر از حد متوسط است(۱۸).

میرغفوری و همکاران به ارزیابی عملکرد بخش بهداشت و درمان شهرستان یزد در به کارگیری فرایند مدیریت دانش پرداخته است. نتایج نشان داد که وضعیت مدیریت دانش در این بخش در وضعیت مناسبی قرار ندارد. همچنین از بین فرایندهای مورد بررسی (استراتژی و اهداف، کسب و خلق، نگهداری و مستندسازی، تسهیم، به‌کارگیری، و ارزیابی دانش)، تنها به‌کارگیری دانش بالاتر از حد متوسط بوده و در وضعیت مناسبی قرار دارد(۳).

شیروانی و دیگران در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که در ٦ مؤلفه مورد بررسی (شناسایی، اکتساب، توسعه، اشتراک و توزیع، بهره‌گیری، و ذخیره‌سازی دانش)، زمینه‌های لازم جهت استقرار مدیریت دانش در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان کمتر از حد متوسط می‌باشد(۱۹).

حاج ابراهیمی به تعیین وضعیت موجود مدیریت چرخه دانش در میان کتابداران و کارکنان کتابخانه‌های دانشکده‌ای تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی تبریز پرداخت. براساس نتایج تحقیق، بالاترین میانگین مربوط به حلقه‌ی کاربرد دانش (۳/٦۳±۰/٤۷) و پایین‌ترین میانگین مربوط به حلقه تبادل دانش (۲/۹۲±۰/٦۵) بوده که از حد متوسط کمتر است. میانگین دو حلقه‌ی خلق و سازمان دهی دانش بالاتر از حد متوسط و به‌طور کلی وضیت مدیریت دانش تا حدودی مناسب بود(۲۰).

موارد بیان شده به همراه آموزشی بودن این مراکز تأکیدی بر اهمیت و ضرورت اجرای برنامه‌های مدیریت دانش در سازمان‌های بهداشتی و درمانی نظیر دانشگاه علوم پزشکی اصفهان می‌باشد. با توجه به ارزش دانش و اشتراک آن در سازمان‌ها، به خصوص سازمان‌های آموزشی و بهداشتی نظیر دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، انجام چنین پژوهش‌هایی ضروری به نظر می‌رسد. بررسی وضعیت مدیریت دانش در کتابخانه‌ها نیز به سبب نقشی است که این مراکز در سازمان‌های آموزشی دارند. لذا پژوهش حاضر به بررسی وضعیت استقرار مدیریت دانش بر اساس مدل بکوویتز و ویلیامز در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ پرداخت. نتایج حاصل از اجرای فرایندهای مدیریت دانش موجب بهبود محیط آموزشی و نحوه یادگیری، سبک تدریس، افزایش ارتباط بین اعضای هیأت‌علمی، دانشجویان و کارمندان و در نهایت افزایش خدمت‌رسانی بهتر خواهد شد. همچنین مدیران می‌توانند از نتایج حاصله در طراحی برنامه‌های مدیریت دانش و شناسایی نقاط ضعف و قوت آن در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بهره‌جویی کنند.

روش‌ها

در این پژوهش توصیفی- پیمایشی، جامعه آماری شامل کلیه ۸۳ نفر کتابدار کتابخانه‌های مرکزی، دانشکده‌ای و بیمارستانی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ بود که تمام افراد به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها، پرسشنامه محقق ساخته، حاوی ٤۵ گویه بر اساس مؤلفه‌های مدل

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-28]

بکوویتز و ویلیامز(۸) بود که دیدگاه‌های کتابداران را درباره یافتن دانش (۷ گویه)، به‌کارگیری دانش (٦ گویه)، یادگیری دانش (٥ گویه)، تسهیم دانش (۹ گویه)، ارزیابی دانش (٥ گویه)، ایجاد/نگهداری دانش (۹ گویه) و حذف دانش (٤ گویه) با طیف پنج درجه‌ای لیکرت (از خیلی کم تا خیلی زیاد با نمره ۱ تا ٥) اندازه‌گیری می‌کرد. همچنین سؤالاتی در مورد جنسیت، رشته تحصیلی، سابقه اشتغال، سطح تحصیلات، نوع کار و نوع کتابخانه در آغاز پرسشنامه مطرح شده بود. پرسشنامه‌ها با مراجعه حضوری در کتابخانه‌ها بین کتابداران توزیع شد و روز بعد برای جمع‌آوری آنها اقدام شد. به منظور بررسی روایی محتوایی و صوری، پرسشنامه مذکور بین ۸ نفر از متخصصین این حوزه توزیع شد و نظر ایشان اخذ گردید و پس از انجام اصلاحات سؤالات در پرسشنامه گنجانیده شد. به منظور تعیین پایایی، ابتدا پرسشنامه در بین ۳۰ نفر از آزمودنی‌ها توزیع و به روش آلفای کرونباخ ضرایب برای مؤلفه‌های مختلف از ۰/۷ تا ۰/۸٥ محاسبه گردید. استقرار مدیریت دانش از طریق میانگین نمرات نمونه آماری به پرسشنامه فوق اندازه‌گیری می‌شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌های پاسخ نامه‌ها، از نرم‌افزار آماری $SPSS_{16}$ در دو سطح توصیفی و استنباطی استفاده شد. در سطح آمار توصیفی از فراوانی، میانگین، واریانس و انحراف معیار استفاده شد. در سطح آمار استنباطی پس از بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها، با توجه به مؤلفه‌های مورد بررسی از آزمون‌های T-test، T2 Hotelling، تحلیل واریانس چند متغیره (MANOVA) و آزمون تعقیبی شفه (Scheffe) استفاده شد. از آزمون T-test برای معنادار بودن تفاوت میان میانگین نمونه‌ها و وضعیت مؤلفه‌ها، T2 Hotelling برای بررسی معنادار بودن اختلاف میانگین بین مؤلفه‌های مدل بکوویتز و ویلیامز، تحلیل واریانس چند متغیره (MANOVA) به منظور بررسی متغیرهای جمعیت‌شناختی و آزمون تعقیبی شفه برای تعیین منبع تفاوت بین متغیرهای جمعیت‌شناختی استفاده شد.

نتایج

از بین ۸۳ پرسشنامه توزیع شده تعداد ۷۰ پاسخ‌نامه بازگردانده شد که میزان بازگشت پاسخ‌نامه‌ها ۸٤/۳٤ درصد بود. تجزیه و تحلیل عوامل جمعیت‌شناختی آزمودنی‌ها نشان داد که، ٥۲ نفر (۷٤/۲۸ درصد) از آزمودنی‌ها زن و ۱۸ نفر (۲٥/۷۲ درصد) مرد بودند. متغیرهای جمعیت‌شناختی واحدهای مورد پژوهش در جدول ۱ ارائه شده‌اند.

نتایج آزمون آماری T test تک متغیره مربوط به هر کدام از مؤلفه‌ها در جدول ۲ نشان می‌دهد که تنها میانگین دو مؤلفه یافتن دانش (۳/۰٥±۰/٤۸۷) و به‌کارگیری دانش (۳/۱٦±۰/٥٦۹) در وضعیت نسبتا مطلوبی قرار داشتند و بالاتر از حد متوسط (نمره ۳) بودند. و میانگین مؤلفه‌های یادگیری، تسهیم، ارزیابی، ایجاد/ نگهداری و حذف دانش در وضعیت مطلوبی قرار نداشت و پایین‌تر از حد متوسط

جدول ۱: توزیع فراوانی متغیرهای جمعیت‌شناختی آزمودنی‌ها

متغیرهای جمعیت‌شناختی		فراوانی	درصد فراوانی
رشته تحصیلی	کتابداری و اطلاع‌رسانی	٥۳	۷٥/۷
	غیر کتابداری	۱۷	۲٤/۳
نوع کتابخانه محل اشتغال	مرکزی	۸	۱۱/٤
	دانشکده‌ای	٤٥	٦٤/۳
	بیمارستانی	۱۷	۲٤/۳
نوع کار	خدمات فنی	۱٦	۲۲/۹
	خدمات عمومی	٤٦	٦٥/۷
	مدیریت	۸	۱۱/٤
	دیپلم	۷	۱۰
	کاردانی	٥	۷/۱
سطح تحصیلات	کارشناسی	٥۲	۷٤/۳
	کارشناسی ارشد	٦	۸/٦
سابقه کار	کمتر از ٦ سال	۱٤	۲۰
	بین ۱۲-۷ سال	۲۲	۳۱/٤۳
	بین ۱۸-۱۳ سال	۱٦	۲۲/۸٦
	بین ۲٤-۱۹ سال	۱٤	۲۰
	بیش از ۲٥ سال	٤	٥/۷۱

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-28]

بود. همچنین اختلاف مشاهده شده بین میانگین به دست آمده با میانگین فرضی (X=۳) در دو مؤلفه یافتن و ایجاد/نگهداری دانش معنادار نبوده، اما در بقیه‌ی مؤلفه‌ها معنادار بود.

به طور کلی یافته‌ها نشان داد که وضعیت استقرار مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بر اساس مدل بکوویتز و ویلیامز در حد مطلوبی قرار نداشته (۲/۸۲±۰/٤۷۷) و پایین‌تر از حد متوسط بود. نتایج آزمون T2 Hotelling نشان می‌دهد، تفاوت بین میانگین مؤلفه‌های مدل بکوویتز و ویلیامز معنادار بوده است (P=۰/۰۰، f=٤/٥۲۳، t^2=٥۰/۲٥٦). بنابراین استقرار مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی علوم پزشکی اصفهان بر اساس مدل بکوویتز و ویلیامز به طور یکسان نیز وجود ندارد.

بررسی تعیین معناداری میانگین نمرات آزمودنی‌ها بر اساس عوامل دموگرافیک (جنسیت، رشته تحصیلی، سابقه اشتغال، سطح تحصیلات، نوع کار و نوع کتابخانه)

جدول ۲: مقایسه میانگین مؤلفه‌های مدل بکوویتز و ویلیامز با میانگین فرضی

مؤلفه‌ها	میانگین	اختلاف با میانگین فرضی	t	P
یافتن دانش	۳/۰٥±۰/٤۹	۰/۰٦	۱/۰۲	۰/۳۱۱
به‌کارگیری دانش	۳/۱٦±۰/٥۷	۰/۱۷	۲/٤۷	۰/۰۱٦
یادگیری دانش	۲/٦٤±۰/٦٥	-۰/۳٦	-٤/٦۲	۰/۰۰
تسهیم دانش	۲/۷٦±۰/٥۹	-۰/۲۳	-۳/۳۱	۰/۰۱
ارزیابی دانش	۲/۷۹±۰/۷۳	-۰/۲۱	-۲/۳۸	۰/۰۲
ایجاد/ نگهداری دانش	۲/۸٤±۰/٦٥	-۰/۱٦	-۱/۹۸	۰/۰٥۱
حذف دانش	۲/٥±۰/۷٦	-۰/٤۹	-٥/٤۳	۰/۰۰
استقرار مدیریت دانش	۲/۸۲±۰/٤۸	-۰/۱۷	-۳/۰٥	۰/۰۰۳

با استفاده از آزمون تحلیل واریانس چند متغیره (مانوا) نشان داد بین میانگین آزمودنی‌ها بر اساس عوامل دموگرافیک جنسیت (f=./٤٥۲ و P=./۸٦٥)، رشته تحصیلی (f=./۷۷۲ و P=./٦۱۳)، سابقه (f=./۱/۰۸۸ و P=./۳٥٥)، سطح تحصیلات (f=./۸۱۲ و P=./۷۰۲)، و نوع کار (f=./٥٤٤ و P=./۹۰۲) در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان تفاوت معناداری وجود نداشت، اما در متغیر نوع کتابخانه (f=۱/۲۷٤ و P=./۰۳۲) تفاوت معناداری مشاهده شد. به منظور تعیین منبع این تفاوت از آزمون تعقیبی شفه استفاده شد نتایج آن نشان داد که عامل نوع کتابخانه در مؤلفه یادگیری دانش تفاوت معنادار داشته است (P=./۰۳٥). نتایج این آزمون نشان داد بین نظرات کتابداران کتابخانه مرکزی نسبت به کتابداران کتابخانه‌های بیمارستانی تفاوت معناداری وجود داشت (اختلاف میانگین ۰/۷۰۹). به عبارت دیگر کتابداران کتابخانه مرکزی به علت بالاتر بودن میانگین نظرات آنها، یادگیری دانش را نسبت به کتابداران کتابخانه‌های بیمارستانی بیشتر می‌دانستند.

بحث

اجرای برنامه‌های مدیریت دانش منجر به شناخت بهتر کتابداران، تسهیل اشتراک دانش، بهبود یادگیری و خدمات‌دهی بهتر به اعضای هیأت‌علمی، کارکنان و دانشجویان خواهد شد. لذا پژوهش حاضر به بررسی وضعیت استقرار مدیریت دانش بر اساس مدل بکوویتز و ویلیامز در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان که در سازمان‌های بهداشتی نقشی اساسی در تحقیق و پژوهش دارند، در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ پرداخت. نتایج پژوهش نشان داد که استقرار مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بر اساس مدل بکوویتز و ویلیامز از نظر کتابداران آن، در حد مطلوبی قرار نداشت و همچنین استقرار این مدل در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان به طور یکسان وجود ندارد.

نتایج این پژوهش با پژوهش‌های مشابه همخوان است. طبق نتایج، مؤلفه یافتن و به‌کارگیری دانش در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در وضعیت نسبتاً مناسبی قرار دارد. این مؤلفه با پژوهش میرغفوری

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-28]

و همکاران(۳)، همخوانی دارد. همچنین این یافته با پژوهش لاریجانی و نوری‌اصل(۱۰)، همخوانی دارد. این همخوانی نشان‌دهنده یافتن صحیح دانش و به کاربستن مناسب آن در حیط کاری و تخصصی کتابداران است.

مؤلفه تسهیم دانش که مهمترین مؤلفه و به نوعی مرکز ثقل برنامه‌های مدیریت دانش می‌باشد در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در وضعیت مناسبی قرار نداشت. این نتیجه با اکثر پژوهش‌های قبلی همخوانی داشت(۳و۹تا۱۳و۱۸و۲۰). این نتایج نشان می‌دهد بیشتر سازمان‌ها در تسهیم دانش با مشکل مواجه هستند که برنامه‌ریزی و توجه جدی در این زمینه را می‌طلبد.

مؤلفه ارزیابی دانش نیز در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در وضعیت مطلوبی قرار نداشت. این مؤلفه با پژوهش میرغفوری و همکاران و ابزری و کرمانی‌القریشی، مشابه است(۳و۱۱). تحقق این مؤلفه نیاز به تعیین معیارهای مناسب به منظور ارزیابی دانش موجود و آتی مورد نیاز هر بخش و واحد به طور مجزا دارد، که به نظر می‌رسد کتابخانه‌های دانشگاهی علوم پزشکی اصفهان، برنامه و معیاری برای ارزیابی دانش مورد نیاز خود ندارند. همچنین مؤلفه ایجاد و نگهداری دانش در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در وضعیت مطلوبی قرار نداشتند. این یافته نیز با نتایج پژوهش‌های قبلی در یک راستا قلمداد می‌شود(۳و۹و۱۱و۱۳و۱٤).

بعد از مؤلفه تسهیم دانش، مؤلفه ایجاد و نگهداری دانش از مؤلفه‌های مهم در برنامه‌های مدیریت دانش است که نیازمند تعامل بیشتر کارمندان، و مطالعه مباحث روز حوزه موضوعی خود جهت تولید دانش است. همچنین نگهداری و ذخیره دانش نیز با کمک فناوری‌های موجود قابل بهبود است.

نتایج عوامل دموگرافیک نشان داد که اختلاف مشاهده شده بین میانگین آزمودنی‌ها بر اساس عوامل دموگرافیک جنسیت، رشته تحصیلی، سابقه اشتغال، سطح تحصیلات، و نوع کار در کتابخانه‌های دانشگاهی علوم پزشکی اصفهان تفاوت معناداری وجود نداشت و تنها در فاکتور نوع کتابخانه در مؤلفه یادگیری دانش تفاوت معناداری مشاهده شد. نتایج نشان داد که کتابداران کتابخانه مرکزی استقرار یادگیری دانش را نسبت به کتابداران کتابخانه‌های بیمارستانی بیشتر می‌دانند. تفاوت مشاهده شده می‌تواند ناشی از کمبود تعامل و کار گروهی در کتابخانه‌های بیمارستانی باشد زیرا در کتابخانه‌های این مراکز حداکثر دو نیرو مشغول به فعالیت می‌باشد.

از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به محدودیت زمانی (سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹) و مکانی (کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان) اشاره کرد. همچنین نتایج پژوهش حاضر بر اساس مؤلفه‌های مدل بکوویتز و ویلیامز قابل تفسیر و تبیین است، لذا باید از تعمیم آن به سایر کتابخانه‌ها و مدل‌های دیگر اجتناب یا با احتیاط عمل شود. آنچه باعث تمایز پژوهش حاضر با پژوهش‌های قبلی شده، تمرکز بر مدل‌های پیاده‌سازی مدیریت دانش و سنجش آن است.

با توجه به مؤلفه‌های مورد بررسی و مناسب نبودن اکثر آنها در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان تهیه راهنماها و نقشه‌های دانش و توجه بیشتر به مشارکت کتابداران در حل مسائل و تصمیم‌گیری‌ها، برگزاری دوره‌های ضمن خدمت و برنامه‌های آموزشی مناسب، استفاده از مشوق‌های مادی (افزایش حقوق، ترفیع شغلی) و غیرمادی (تشویق، احترام) پیشنهاد می‌شود. همچنین پیشنهاد می‌گردد برنامه‌ریزی در زمینه روزآمد کردن منابع دانشی، ایجاد شاخص معینی برای حذف موارد بدون کاربرد، و ایجاد مکان‌هایی جهت تبادلات غیررسمی و دوستانه صورت پذیرد.

نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد که مؤلفه‌های مدل بکوویتز و ویلیامز در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در وضعیت مطلوبی قرار نداشت و نیاز به برنامه‌ریزی و توجه بیشتر به خصوص اشتراک و ایجاد دانش دارد. وضعیت

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-28]

نامناسب مدیریت دانش در بیشتر دانشگاه‌ها و کتابخانه‌ها از یک سو و اهمیت روزافزون مدیریت دانش در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی در دنیای امروز از سوی دیگر، لزوم توجه جدی مسؤولین و برنامه‌ریزی مناسب در این زمینه را ضروری می‌سازد. لذا کتابخانه‌های دانشگاهی با بهره‌جویی از برنامه‌های مدیریت دانش می‌توانند از دانش کتابداران، اطلاعات و دانش موجود در مخازن سازمانی بهترین سود را ببرند. اجرای این برنامه‌ها در محیط‌های بهداشتی و درمانی که اشتراک دانش از اهمیت زیادی برخوردار است، موجب خدمات‌رسانی بهتر و به تبع آن، تسهیل یادگیری، آموزش و پژوهش خواهد شد.

منابع

1. Lawson Sh. Examining the relationship between organizational culture and knowledge management. Doctoral dissertation. Nova sout eastern University; 2004.
2. Mohayidin MG, Azirawani N, Kamaruddin MN, Idawati M. The Application of Knowledge Management in Enhancing the Performance of Malaysian Universities. The Electronic Journal of Knowledge Management. 2007; 5(3): 301-13.
3. Mirghafoori SH, Farhang Nejad MA, Sadeghi Arani Z. [Performance Evaluation of Yazd's Health Sector on Applying Knowledge Management Process]. Journal of Health Administration, 2010; 13(39): 79-88. [Persian]
4. Piri Z, Asefzadeh S. [How Knowledge Management (KM) can be applied to healthcare organizations?]. The Journal of Qazvin University of Medical Science. 2006; 10(1): 124-32. [Persian]
5. Karamati M, Piri Z. [From clinical coding to knowledge management in healthcare organizations]. Health Information Management 2007; 4(2): 239-48. [Persian]
6. Yang W, Lynch BP. On Knowledge Management and the Role of the Library in the Process of Knowledge Management. Chinese Librarianship: an International Electronic Journal (2006). [Cited 2012 Jan 24]. Available From: http://www.white-clouds.com/iclc/cliej/cl21YangLynch.htm
7. Ralph LL. An investigation of a knowledge management solution for reference services. Doctor of philosophy. Nova Southeastern University. Dissertation. 2008. [Cited 2012 Jan 24]. Available From: http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1472137061&sid=1&Fmt=2&clientId=46431&RQT=309&VName=PQD&cfc=1
8. Atashak M, Mahzadeh P. [Ravesh shenasye farayande modelhaye esteghrare modiriate danesh be manzoore eraeye raveshi talfighi]. Abstract of National Conference on Knowledge Management and Information Science. Tehran: Irandoc; 2009: 419. [Persian]
9. Atapour H. [Barrasi va tahlile avamele moaser bar modiriate danesh dar ketabkhanehaye daneshgahi (motaleaeye moredye ketabkhanehaye markazye daneshgahhaye Tehran)]. Abstract of National Conference on Knowledge Management and Information Science. Tehran: Irandoc; 2009: 25. [Persian]
10. Larijani H, NooriAsl M. [Emkansanjye eraeye modiriate danesh dar ketabkhanehaye omoomye ostane Azarbaijan Sharghi]. Quarterly Journal of Epistemology. 2009; 2(5): 73-80. [Persian]
11. Abzari M, Kermani Alghoraishi MR. [Feasibility of establishing knowledge management in Iran steel industry: A case study of "Isfahan Steel Company"]. Faculty of Administrative Sciences and Economics. Journal, University of Isfahan. 2005; 17(3): 121-38. [Persian]
12. Alhammad F, Al Faori S, Abu Husan LS. Knowledge Sharing In The Jordanian Universities. Journal of Knowledge Management Practice. 2009; 10 (3). [Cited 2012 Jan 24]. Available From: http://www.tlainc.com/articl199.htm
13. Blackman D, Kennedy M. Knowledge management and effective university governance. Journal of Knowledge Management. 2009; 13(6): 547-63.
14. Maponya PM. Knowledge management practices in academic libraries: a case study of university of Natal, Pietemaritzburg Libraries; 2004. [Cited 2012 Jan 24]. Available From: http://mapule276883.pbworks.com/f/Knowledge%2Bmanagement%2Bpractices%2Bin%2Bacademic%2Blibraries.pdf
15. Khatamyanfar P. [Barrasye vazeat, shiveha va avamele moaser bar eshterake danesh dar sazmane

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-28]

ketabkhaneha, mooze va markaze asnade Astan Quds Razavi]. [dissertation]. Mashhad: Ferdowsi University of Mashhad; 2007. [Persian]
16. Bechina Arntzan AA, Worasinchai L, Ribieve VM. An insight into knowledge management practices at Bangkok University. Journal of Knowledge Management. 2009; 13(2): 127-44.
17. Cheng MY. Knowledge sharing in academic institutions: a study of multimedia university Malaysia. The Electronic Journal of Knowledge Management. 2009; 7(3): 313-24.
18. Hosseinzade A. [Moghayeseye mizan karbaste modiriate danesh dar beine karkonane ketabkhanehaye daneshgahhaye oloom pezeshkye Esfahan va Tabriz bar asase modele Hisig]. [dissertation]. Esfahan: Esfahan University; 2010. [Persian]
19. Shirvani AR, Safdarian A, Alavi A. [Scale survey of knowledge management's process mastery (Isfahan University of Medical Science's Reading Scale)]. Health Information Management. 2009; 6(1): 75-82. [Persian]
20. Haj Ebrahimi M. [Vazeyate mojoode modiriate charkheye danesh dar miane ketabdaran va karkonane ketabkhanehaye daneshkadeiye tahte poosheshe daneshgahe oloom pezeshkye Tabriz]. [dissertation]. Tabriz: Tabriz University of Medical Science; 2008. [Persian]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-28]

The Status of Knowledge Management Application in Librarians of Isfahan University of Medical Sciences

Morteza Mohammadi Ostani[1], Ahamd Shabani[2], Saeed Rajaepoor[3]

Abstract

Introduction: *Knowledge management as a new subject has created a new approach in facilitating education and research and providing more desirable services. Libraries and information centers in educational environments are the best places for implementing the knowledge management programs to improve education and research and share knowledge. The study aimed to investigate the status of knowledge management application in libraries of Isfahan University of Medical Sciences based on the Bukowitz and Williams's model.*

Methods: *This descriptive survey was conducted on all librarians working in libraries of Isfahan University of Medical Sciences (83 people) in the academic year 89-90. Data collection was via a researcher- made questionnaire which was constructed based on the components of the Bukowitz and Williams's model, and its validity and reliability were confirmed. Descriptive and analytic statistics were used for data analysis.*

Results: *The mean score of knowledge management application in the academic libraries of Isfahan University of Medical Sciences based on Bukowitz and Williams's model (2.82± .477) was lower than the theoretical average. Also different components of knowledge management were not implemented equally. There was not a significant difference between mean scores of the subjects regarding demographic factors, i.e. gender, discipline, work experience, level of education, type of work, but there was a statistically significant difference between the score of "learning" according to the type of library (P<0/05).*

Conclusion: *Most of the components depicted in Bukowitz and Williams's model were lower than average, thus need more planning and attention, particularly knowledge sharing and knowledge creation components. Considering the increasing importance of knowledge in organizations such as universities and health environments where knowledge sharing is very important, implementing these programs will result in better services and thus facilitation of learning, education, and research.*

Keywords: Knowledge, Knowledge Management, Academic Library, Bukowitz and Williams

Addresses:
[1](✉)M. Sc., Department of Library and Information Sciences, School of Educational Sciences and Psychology, Isfahan University, Isfahan, Iran. E-mail: Morteza_mohamadi64@yahoo.com.
[2]Associate Professor, Department of Library and Information Sciences, School of Educational Sciences and Psychology, Isfahan University, Isfahan, Iran. E-mail: Shabania@edu.ui.ac.ir.
Assistant Professor, Department Educational Sciences, School of Educational Sciences and Psychology, Isfahan University, Isfahan, Iran. E-mail: S.rajaipour@edu.ac.ir.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-28]